

Cevdet Erdöl: “Hükümetler sigaradan gelir dahi elde etseler bu ticarete izin vermezler, vermemelidirler.”

Yasemin K. Şahinkaya

Son günlerin en çok konuşulan konularından biri, hiç kuşkusuz ki sigara içmeyi yasaklayan kanun. Özellikle tiryakilerin cansiperhane karşı çıktıkları, pasif içicilerin ve sigara içmeyenlerin ise aynı kararlılıkla destekledikleri kanun ile ilgili olarak pek çok soru var herkesin aklında. Daha önceki yasak (kanun) kapsamında olmayıp da şimdi

kapsam dahiline alınanların neler olduğu, cezai işlemlerin yaptırım gücü ve bu işlemleri uygulayacak mercilerin kimler olduğu; bu yasakların başka bir takım şeylere de sirayet edip etmeyeceği gibi pek çok kişinin kafasını kurcalan soruları, en yetkili kişiye, kanunu hazırlayan Prof. Dr. Cevdet Erdöl'e sorduk.

S. D.: Sigara yasağının tam olarak içeriği ve daha önceki yasaktan farkı nedir? Mevcut yasaklar ne derece et-

kin uygulanıyor ki, yeni yasaklamalar getirilmeye çalışılıyor?

Cevdet Erdöl: Bu kanun tüm çalışanları ve halkı duman solumanın zararlı etkilerinden korumayı amaçlamaktadır ve bütün tütün ürünlerini kapsamaktadır. Sigara, nargile, puro, pipo ve bitki sigaraları yasak kapsamına girmektedir.

Kanun kimseye yasak getirmemektedir. Yasaklamadan ziyade, geleceği-

mize, gençliğimize, insanımıza daha sağlıklı bir gelecek sağlanması amaçlanmaktadır. Kişilerin sağlık haklarına sahip çıkılmakta, bu konudaki sorumluluklar ve haklar belirlenmektedir. Herkesin daha temiz ve sağlıklı ortamlarda yaşayabilmelerine yardımcı olacak, özellikle sigara bırakmayı daha da özendirici kılmaya yardımcı olacaktır. Zira sigara içenlerin yaklaşık yüzde 70'i sigarayı bırakmak istediklerini söylemektedirler.

Yeni düzenlemenin daha önceki kanundan temel farkı; kişileri sigara ve diğer tütün mamullerinin zararlarından korumak ve özellikle pasif içici dediyimiz, sigara kullanmadıkları halde, sigara içenlerin yanında sigara dumanına maruz kalanları da sigaranın zararlı etkilerinden korumak amacını taşımaktadır. Yeni kanun bu anlamda önceki kanunda olduğu gibi kişilerin sadece kendi içtikleri sigaranın zararlarından korumanın ötesine geçmekte, yukarıda da belirttiğim gibi tüm çalışanları ve halkı duman solunanın zararlı etkilerinden korumayı amaçlamaktadır.

Kanunda tütün ve tütün ürünleri konusunda bazı istisnalar da getirilmiştir:

Yaşlı bakım evlerinde, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde, cezaevlerinde, şehirlerarası veya uluslararası güzergâhlarda yolcu taşıyan denizyolu araçlarının güvertelerinde tütün ürünleri tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilecektir.

Bu istisnalar Sağlık Örgütü'nün belirlediği ve hemen hemen bütün dünya ülkelerinde getirilmiş istisnalardır.

Bugüne kadar uygulanan hükümler ile reklam yasakları sayesinde sigara tüketiminin kısmen azaldığı görülmüştür. Bilindiği gibi önceleri uygulanamayacağı söylenen ve yasak getirilen uçak, tren ve otobüs yolculuklarında 1996 yılından beri hiçbir yolcu sigara içmemektedir.

S. D.: Yasağın uygulayıcısı kimler olacak, kimlere yetki verilecek? Cezaların mahiyeti nedir ve cezalar kimler tarafından tahsil edilecek?

C. Ö.: Yasak kapsamına giren bina ve araçların yöneticileri, sigara içilmesini önlemekten kanun karşısında sorumlu olacaktır. Yasak kapsamına giren mekân ve araçlarda sigara içilmesini sağlamanın sorumluluğu, buraları denetleyen veya yönetenlere ait olacaktır. Kanunda, eğer kamu görevlisi cezayı uygulamıyor ise ona ait de cezai tedbirler ve disiplin hükümleri uygulanması öngörülmüştür. Dolayısıyla, cezayı uygulamayana da ceza uygulanacaktır. Bu anlamda kanunda

mahallî mülki amire, belediye encümenine, belediye zabıtasına, genel kolluğa, Tütün Alkol Piyasası Denetleme Kurulu'na, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na bu konuda yetkiler verilmiştir. Belediye meclisleri, başka bazı konularda da ceza uygulamaları yapmaktadırlar. Ceza verme noktasında belediye meclisleri kuşkusuz yetkilerini kullanabileceklerdir.

Kanunla, ceza tahsil etmek daha kolay hale gelmiştir. Verilecek cezalarda Kabahatler Kanunu ile ilişki kurulmuştur. Cezalar 4207 sayılı kanunun önceki cezai hükümlerinden daha aşağıya çekilerek uygulanabilir bir ceza haline getirilmiştir.

Bununla birlikte elbette ki amaç, ceza vermek değil, sigara içmeyenlerin özgürlük alanını genişletmektir.

Birkaç örnek vermek gerekirse;

- Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında tütün mamulü tüketen kişiye, ilgili idarî birim amirinin yetkili kıldığı kamu görevlileri tarafından idarî para cezası verilecek.

- Toplu taşıma araçlarında tütün mamulü tüketen kişiye kolluk birim yetkilileri tarafından idarî para cezası verilecek.

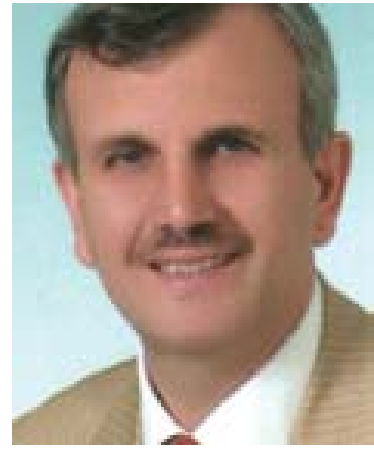
- Açık havada yapılan her türlü spor, kültür, sanat ve eğlence faaliyetlerinin yapıldığı yerler ile bunların seyir yerlerinde tütün ürünleri kullanılması yasaklanmıştır. Ancak bu tesislerde de, tütün ürünlerinin tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilmesine izin verilmiştir. Bu yasaklara ve tedbir şartlarına uymayanlar için belediye sınırları içinde belediye encümeni, belediye sınırları dışında mahallî mülki amir tarafından idarî para cezası uygulanacak.

- Lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde kişiye, eli en yakın kolluk birimi yetkililerince idarî para cezası verilecek.

- Televizyonda yayınlanan programlarda, filmlerde, dizilerde, müzik kliplerinde, reklam ve tanıtım filmlerinde tütün ürünleri görüntülerine yer verilemeyeceği hükümlerinin ihlal edilmesi halinde idarî para cezasına karar vermeye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yetkilidir.

- Diğer koruyucu önlemler bakımından reklam ve tanıtım yasağına uymayanlar için idarî para cezasına karar vermeye, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu yetkilidir.

- Aynı şekilde tütün ürünlerinin paket-

Cevdet Erdöl kimdir?

Cevdet Erdöl, 16 Şubat 1958'de Trabzon Sürmene'de doğdu. Tıp doktoru ve öğretim üyesi; İstanbul Üniversitesi Edirne Tıp Fakültesi'nden askeri doktor olarak mezun oldu. Ankara GATA'da İç Hastalıkları ve Kardiyoloji İhtisası yaptı. ABD'de Washington DC'de eğitim gördü. Ağrı ve Ankara Mevki Askeri Hastaneleri'nde çalıştı. GATA'da yardımcı doçent olarak görev yaptı. Bursa Yüksek İhtisas Hastanesi'ne atandı. Doçent olarak, K. T. Ü. Tıp Fakültesi Kardiyoloji Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliği ve Kardiyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı yaptı. 2002'de profesör oldu. Yüzden fazla araştırması ve makalesi ulusal ve uluslararası yayınlarda yer aldı. 22. Dönem Trabzon milletvekili. 22. Dönem'de TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanlığı görevinde bulundu. 23. Dönem'de aynı Komisyon'un Başkanlığına yeniden seçildi. İyi düzeyde İngilizce bilen Erdöl, evli ve 3 çocuk babasıdır.

lerinde ve etiketlerinde, bu ürünlerin özellikleri, sağlığa etkileri, tehlikeleri veya emisyonları ile ilgili yanlış ve eksik bilgi verilemeyeceği, aldatıcı tanımlama, marka, renk, figür veya işaret kullanılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu yükümlülükler aykırı hareket eden üretici firmalar, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından, bu yükümlülükler aykırı olarak piyasaya sürülen malların piyasa değeri kadar idarî para cezası ile cezalandırılacaktır.

S. D.: Yeni kanunla tam olarak hedeflenen ve daha önce bu yasakların uygulandığı ülkelerdeki durum nedir?

C. E.: Elbette ki hedeflenen kişileri ve gelecek nesilleri tütün ürünlerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarının özendirilmesine engel olarak, herkesin temiz hava soluyabilmesinin sağlanmasıdır.

Kanun ile Türkiye bu konudaki ilk 10

Sigara yasağıyla birlikte sigara sektörü ciddi bir darbe olsa da birtakım sektörlerin geleceğinde canlanma görülmesi bekleniyor. Uzmanlarca özellikle çiklet, kuruyemiş ve şeker sektörüne de hareketlilik geleceği öngörülüyor. Bu sektörlerdeki gelişimin, sağlık açısından sigaradan daha iyi olduğu su götürmez bir gerçektir.

ülke arasına girmiştir. Özellikle açık havada yapılan sporlar, kültür, sanat ve eğlence faaliyetlerinin seyir yerlerinde sigara içiminin yasaklanması Avustralya'dan sonra ilk kez ülkemizde gerçekleştirilmiştir.

Televizyonlarda yayınlanan programlarda tütün ürünlerinin kullanılmaması ile ilgili madde dünyada ilk olarak bizim ülkemizde olmuştur.

Kanun gelecek on yıl içinde binlerce kişinin yaşamını kurtaracak ve herkesin çalışabileceği veya bir araya gelebileceği daha temiz ve sağlıklı yerler bulunmasına yardımcı olacaktır.

Kanunun uygulanabilirliği anlamında; dünya ülkelerine baktığımızda, örneğin Amerika'da da restoranlarda, barlarda getirilen yasaklar sonucunda,

birçok restoranın, barlarının kapanacağı, işsiz kalacağı öne sürülmüştür. Ancak zaman içerisinde uygulama gayet başarılı olmuştur. Sigara içmek ile ilgili eğitimler ile sınırlayıcı, yasaklayıcı önlemler sonunda sigara tüketimi yirmi yılda yüzde10 azalma göstermiştir. İrlanda, Norveç, Kenya, Hong Kong, Uruguay, İngiltere, İtalya, Fransa, Kanada, İran, İskoçya ve Yeni Zelanda gibi, tamamen sigara yasağı (restoranlar dahil ve sigara içme odası olmayan) uygulayan diğer ülke ve bölgelerde yasaya uyma oranı yüksek olmuş ve kanunları kısa süre içinde kendi kendine uygulanan hale gelmiştir.

S. D.: Dünya Sağlık Örgütü bu konuda nasıl bir destek vermektedir?

C. E.: Dünya Sağlık Örgütü kanuna her türlü teknik desteği vermiştir.

Kanunun her aşamasında Dünya Sağlık Örgütü ile işbirliği içerisinde çalışılmış, kanunda yapılan değişikliklerin tümünde Dünya Sağlık Örgütü'nün ve ülkemizin taraf olduğu Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'nin gerekleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

S. D.: Türkiye'de insanlar neden bu kadar sigara içiyorlar?

C. E.: Türkiye'de ne yazık ki sigara içmek bir gösteriştir. Gençlerimiz olgunluğa eriştiklerini sigara içerek gösteriyorlardı. Maalesef, eğitimsizlikten gelen nedenlerden dolayı kişiliğin tam oluşmaması, özentisi, bilinçsizlik, boşluk doldurma gibi nedenlerle gençlerimiz sigaraya başlıyorlardı.

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren ülkemizde yabancı sigaraların üretilmesi ve satışa başlanmasından sonra yoğun bir reklam kampanyası başlatılmış, bu da ülkemizdeki sigara tüketimini ve içme oranlarını yüzde sek-

sen oranında artırmıştır.

Mahalle aralarında gençlerimize ve çocuklarımıza tek tek satılan sigaralar da, çocuklarımız ve gençlerimizin bu kötü alışkanlığa bulaşmalarını kolaylaştırıyordu.

S. D.: Yasakların ilerisi için planlanan bir ikinci adım var mı, yoksa bu yasaklama sigara ile sınırlı mı kalacak? Dünya Sağlık Örgütü'nün alkol konusunda da çalışmalarının sürdüğü biliniyor. Alkol için ne düşünüyorsunuz?

C. E.: Bu amacın gerçekleşmesi için her türlü eğitim programları hazırlanmaktadır. Özellikle çocukları ve gençleri korumak amacıyla Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika tütün ürünleri ve sağlığa zararlı diğer alışkanlıkların zararları konusunda uyarıcı, eğitici mahiyette yayınlar yapacaklardır. Halen televizyon yayınlarında sigara görüntüleri buzlanarak, gölgelenerek gösterilmektedir. Kanun ile bu görüntülerin engellenmesi daha kararlı bir biçimde yapılabilecektir. Bu yayınların özellikle çocukların ve gençlerin televizyonu seyrettikleri saatlerde yapılması öngörülmüştür.

Elbette ki sadece sigaranın zararlarını değil, her türlü zararlı alışkanlıkların önlenmesi gerekmektedir. Komisyonumuzda bu dönemde bir başka çok önemli teklif de "Çocukların Uçucu Maddelerin Zararlarından Korunmasına Dair Kanun Teklifi"dir. Teklif ile uçucu veya çözücü maddeler ihtiva eden; solumak ya da koklamak suretiyle kişide bağımlılık yapan ürünlerin üretiminden kullanılmasına kadar olan süreçte bunların kontrolünün sağlanması, çocukların ve gençlerin bu maddelerin zararlı etkilerinden korunması yönünde düzenlemeler yapılmaktadır.

Teklifin kanunlaşması ile toplum içinde 'balıcı ve tinerici' tabir edilen uçucu ve çözücü madde bağımlılığı ile mücadelede hukuki bir zemin oluşturulacaktır. Bu konuda özellikle çocukların bu madde bağımlılığından korunması, kurtarılması ve rehabilitasyonu için izlenecek yöntemlerde Sağlık Bakanlığı tarafından her türlü hukuki düzenleme ve çalışmalar en kısa zamanda faaliyete geçirilecektir.

Sizin de belirttiğiniz gibi Dünya Sağlık Örgütü'nün alkol konusunda çalışmaları sürmektedir. Özellikle alkollü araç kullanımı, gençlerin küçük yaşta alkol kullanmalarının önlenmesi, çocuklara alkol satışının yasaklanması ve özellikle alkole bağlı olarak aile içi şiddetin, iş kayıplarının ve alkole bağlı hastalıkların önlenmesi gibi konularda çok yo-

ğun programlar yürütülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, sigarada olduğu gibi "Alkol Kontrol Çerçeve Sözleşmesi" hazırlıklarını sürdürmekte olup yakında alkolle ilgili olarak ülkelere önerilerde bulunacaktır.

S. D.: Yasak ve televizyon, radyo programları dışında, halkı bu konuda bilinçlendirmek adına planlanan çalışmalar var mı?

C. E.: Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kanunun başarı ile uygulanabilmesi için toplumun tüm kesimlerinin bu yasalara hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu amaçla toplumun kanun hakkında bilgilendirilmesi ve hassasiyetin yükseltilmesi amacıyla değişik eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Bu faaliyetler Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Dünya Sağlık Örgütü, Esnaf ve Sanatkar Odaları, Sanayi Odaları, Belediyeler, Yeşilay ile ilgili diğer kurumlar ve sivil toplum kuruluşları işbirliği içerisinde yürütülmektedir. Bu faaliyetler arasında özellikle eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi, bilimsel kongreler ve araştırmalar vardır.

S. D.: Yasaklamak sizce çözüm mü? Özellikle tiryakiler yasaklamanın çözüm olmayacağı konusunda hemfikirler çünkü...

C. E.: Tekrar belirtmek isterim ki; kanuni düzenleme kimseye yasak getirmemektedir. Yasaklamadan ziyade, geleceğimize, gençliğimize, insanımıza daha sağlıklı bir gelecek sağlanması amaçlanmaktadır. Kişilerin sağlık haklarına sahip çıkmakta, bu ko-

nudaki sorumluluklar ve haklar belirlenmektedir.

Kanun herkesin daha temiz ve sağlıklı ortamlarda yaşayabilmelerine yardımcı olacak, özellikle sigara bırakmayı daha da özendirici kılmaya yardımcı olacaktır. Zira sigara içenlerin yaklaşık yüzde 70'i sigarayı bırakmak istediklerini söylemektedirler.

S. D.: Yukarıda istisnalardan bahsettiniz ama biliniyor ki cami ve hastane bahçeleri de sigara içme yasağının kapsamından çıkarıldı. Bunun nedeni nedir?

C. E.: Kanun neredeyse bütün kapalı kamusal alan ve işyerlerini kapsamaktadır. Birahaneler, kulüpler, barlar, kafeler de buna dahil edilmiştir. Kapalı alanlarda, sigara içme alanları buldurmaya artık izin verilmemektedir. Bu nedenle sigara içmek isteyenlerin bu kapalı alanlardan dışarıya çıkmaları gerekecektir. Bu kanun ile buralarda sigara ve tütün ürünleri kullanılmak tarihe karışacak ve yasalar karşısında suç sayılacaktır.

Burada önemli olan kanunun belirttiğimiz amacına uygun olmasıdır. Bu anlamda örneğin kanun özel konutları kapsamayacaktır.

Getirilen hükümlerin hedeflenen amaçta hizmet edebilmesi için ölçülü ve uygulanabilirliğinin sağlanması şarttır. Kanunun görüşmeleri sırasında cami ve hastane bahçelerinde de sigara yasağının şimdilik kapsamdan çıkarılmasının uygun olacağı görüşü gündeme gelmiş ve ilk aşamada cami ve hastane bahçeleri kapsamdan çıkarılmıştır.

S. D.: Sigara tüketiminin Türkiye'ye

maliyeti nedir? Ne kadarı vergi olarak geri dönüyor? Alınan yüksek vergi nedeniyle devletin sigara içilmesini gizli desteklediği ileri sürülüyordu. Siz bu yasayla bu iddiaları haksız mı çikarmak istediniz?

C. E.: Pasif olarak sigara dumanına maruz kalmak ve sigara kullanımının sebep olduğu hastalık ve ölümlerin yanı sıra sigara kullanımı ülkemizde her yıl yaklaşık 20 milyar dolar ekonomik kayba da yol açmaktadır. Yapılan bazı diğer hesaplamalara göre bu miktar 50 milyar dolara kadar çıkmaktadır. Ancak, sigaradan elde edilen tüm vergi gelirleri yıllık olarak 8 ile 10 milyar dolar arasındadır.

Her ne kadar maddi bir hesap yapmaya çalışılsa da, sigaranın sebep olduğu hastalık ve ölümler ile bunun kişinin yakın çevresine getirdiği manevi yıkım hiçbir şekilde para ile ölçülemez. Hükümetler bu işten gelir dahi elde etseler insani sebeplerden dolayı gizli ya da açık olarak bu tür ticarete izin vermezler. Vermemelidirler de...

Katkılarından dolayı Dr. Cengiz Şen'e, Prof. Dr. Recep Öztürk'e ve Prof. Dr. Sabahattin Aydın'a teşekkür ederiz.

Dünya Sağlık Örgütü'nden sigara yasağı uygulanan ülkeler konusunda alınan bilgiler

- Avustralya, Kanada, Almanya ve ABD'de iş yerlerindeki sigara tüketimi, yasaktan sonra % 29 azaldığı saptanmıştır.
- İtalya'nın Piedmont bölgesinde ve Kolarado'nun Montana Piedmont ve Helena bölgelerinde kalp krizlerinde ortalama % 20 düşme olmuştur.
- İrlanda barlarında çalışanlarda solunum sistemi yakınmaları % 17 oranında azalmıştır.
- İskoçya'da bar ve restoran çalışanlarının solunum fonksiyon testlerinde yükselme; astımlı bar çalışanlarında hastalıkta düzelme saptanmıştır.
- Kaliforniya bar çalışanları arasında yasaktan sonraki ilk 8 haftada solunum sistemi rahatsızlıkları % 59; duysal tahrişler, örneğin göz sulanması, boğaz yanması % 78 oranında azalmıştır.
- Sigara içilmeyen iş yerlerindeki verimin, sigara içilen iş yerlerindeki oranla 9 kat fazla olduğu saptanmıştır.
- İş yerlerinde sigara içilmemesinin günlük sigara sayısını 3'e düşürdüğü; sigara içme oranını ise % 3,8'e azalttığı görülmüştür.
- Bu kanunlar gençler arasında sigara içme oranını % 17; kullanma hacmini % 50 azaltmıştır.
- Kişi başına düşen gelirden İrlanda'da % 1,7; İskoçya'da ise % 0,7 oranında artış sağlanmıştır.
- Sigara içme yasağı, iş yeri güvenliği ile ilgili harcamalarda % 3 ekonomi sağlamıştır.
- Sigara kullanımının yasak olduğu iş yerlerinde çalışan gençlerin sigaraya başlama oranı % 68 daha düşük bulunmuştur.
- Kapalı alanlarda sigara kullanımı konusunda sıkı yasaları olan ülkelerde, gençlerin sigara içme oranı % 2 iken yasaları olmayan ülkelere bu oran % 46 olarak hesaplanmıştır.